

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Sebestyén Károly*

Cím: *Ágai Adolf dr.*

Forrás: *Világ*

Bp

(Hely)

1922. 10. 18.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Ágai Adolf

Idő

"1922"

Személy

Helyszá

ÁGAI ADOLF DR.

IRTA: SEBESTYÉN KÁROLY DR.

A hangja már öregurasan reszketett, mint Philemoné, mikor kedves Baucisát szólongatta. És ha a New-York előtt találkoztam vele, mindig megkért, kísérjem át a tulsó oldalra, mert sem a szeme, sem a lába nem volt már biztos. De ha fiatal hölgygel esett találkozása, finom és elmés társalkodása még mindig a minétet járta és Bosco, a nagy bűvész-mester módjára, mindig egy-egy friss rózsát tudott elővarázsolni, nem papírból: illatos, kedves, mely lélegzetű szavakból. Finom és elmés ember volt a „doktor ur”; sokszinű, sokoldalú egyéniségében ez a kettő volt a *charaktère saillant*, mint Taine nevezte.

Nagyon tisztelte a nőket és nagyon szerette a gyermekeket. Költői munkássága legjavát ez a két érzés határozta meg. Gyengéd és értelmes novellákat írt, köztük van egy, amely a magyar halhatatlanság, az elbeszélés a boldogtalan pincérről, aki ifjusága eszményképét, a bűbajos Reginát, mint tekintélyes és terebélyes asszonyságot látja viszont s ijedt zavarában elejti a tálat. „Infandum, Regina, iubes renovare dolorem...” És a gyermekek részére külön irodalmat teremtett, újságot és benne szemfényvesztőn ügyes és okos versikéket, tanulságos meséket, sőt szindarabokat. Hányszor játszottuk gyerekkorunkban Forgó bácsi színházát, s hányszor éreztünk czernyi szorongás között új világot születni magunkban, mialatt a próbák lázában églünk és a bemutató eshetőségeitől rettegtünk! Évtizedekig egyedül állott Forgó bácsi a gyermekirodalom zsivajgó piacán és a gyermekvilág hálás szívében. Később akadtak szerencsés versenytársai, akik a pályáról leszorították. Forgó bácsi nem haragudott. Gondolta: annak a nemzedéknek háláját s ragaszkodását, amely az egykori *Kis Lap* olvasásában nőtt fel, nem veheti el tőle senki. Az újabb évek termését ám arassa le más.

Mert feltékenységet, irigységet Ágai Adolf csak egy formában ismert, abban, amely órá támadt.

Ő maga senkit sem bántott, mert őt sem bántotta mások sikere, boldogulása. Soha még humánusabb, lágyabb szívű szatirikus nem élt ezen a keserves és csufságos földön, mint ő. Hogyan lett szatirikussá? Mi tette egy élesnyelvű rettegett vicclap szerkesztőjévé, annyi szarkasztikusan elgondolt típus megalkotójává? Nem a juvenalis „indignatio”. Nem haragudott, nem méltatlankodott, sohasem volt dühös és ha mart — mert kétségtelenül megtette azt is —, nem szemé-

lyes *rancune*-ből cselekedte. Nem, a mi Ágaink sokkal inkább arra a másik római szatirikusra ütött, aki elcsavargott a fórumon, hogy megbámulja és megnevesse az üresfejű törtetőket, aki a Via Sacra-n sétálva, belebotlott a szemtelenül tolakodó fűzfapoétába, aki eljárt a piacra, hogy megkérdezze, mibe kerül az olaj meg a zöldség, aki verset csinált a rossz szavalókról és énekesekről s akinek az volt az elve, hogy *ridendo dicere verum*. A *Borsszem Jankó* nevetel monda meg az igazat és ezzel lett tekintély. Politikusok, tudósok, írók, színészek mohón kapkodtak, mert mindegyik biztosan számított rá, hogy — a másik megkapja benne a magáét. A *Borsszem Jankó* gradus ad Parnassum volt: onnan emelkedtek arisztokrata rangjukra Dóczy Lajos, Kozma Andor, Ambrus Zoltán s megannyi más. És a *Borsszem Jankó* gárdájához tartozni, titokzatos nimbuszsal övezett *Kagai*-jaiban résztvenni dísz jelentett a beérkezeteknek is.

Az irodalomtörténet azt jegyzi föl Ágai Adolf főérdemének, hogy hirlapirodalmunkban ő honosította meg a tárcalevelet. E részben Ágai a külföldön ragyogó példákat talált. Elég, ha Heine és Börne párisi leveleire utalunk. Nem is volna érdektelen stílus tanulmány földeríteni Börne hatását Ágai fejlődésére. De ez a hatás megállt a felszínen és nem érinthette Ágai belső, lelki tartalmát; nem módosította és nem gyarapította humorát, elmésségét, kitűnő megfigyelőképességét; és nem forgathatta ki gyökeres magyarságából. Ágai az Alföld gyermeke volt, mint Arany és Petőfi és büszkén hordozta homlokjelül alföldi magyarságát. Szívesen élt még a

provinciálizmussal is, ha a helyzet vagy a jellem, amelyet rajzolt, úgy kívánta. Egészben azonban mintaszerű magyarsággal írt, szeretett szépen írni, kereste a választékosságot, a csint, az egyéni színezetet a stílusban, és örökségül kitűnő prózát hagyott az utókorra, amely, fájdalom, nem nagy hajlandóságot mutat rá, hogy a régi nagyoktól tanuljon.

Ágai nemcsak az asszonyoknak, hanem Budapestnek is szerelmes lovagja volt. Ennek a festettképű, feslett erkölcsű, de gyönyörűséges Budapestnek, amelynek szépségben és költészetben nincs párja a világon. Szeretett utazgatni, egyidőben Odysseus mesés szigetére, Korfura minden évben ellátogatott, föltekintett a klasszikus hellénség gyér maradványain és csak egy ontoit a szebbnél-szebb leveleket a tavaszi pompában virágzó görög szigetről. Hűséges vendége volt „Máriafürdőnek” is, ahogy Marienbadot tárcáiban szerette nevezni és groteszk megfigyeléseivel, csillogó ötletekkel teleszórt leírásaival sokban hozzájárult a cseh-német fürdő népszerűsítéséhez. De itthon mégis csak Budapesten

volt és legjobb utazása *Utazás Pestről — Budapestre*, ez a megható, közvetlen hangú, tanulságos könyv, amelyben alighanem *chef d'oeuvre*-jét alkotta meg. Fényes emlékezőteheisége visszanyult a negyvenes évekig és frissen őrizte rég elváltozott helyek, rég porladó emberek vonásait. Nemcsak nyelvet, hanem szívet is adott a köveknek. Mélázó kedvvel időzött a romoknál, házak és nemzedékek romjainál és meg-meggyújtotta a kegyelet mécsét nem egy szentélyben, amelyben már rég urrá vált a feledés éjszakai sötétsége. És ha emlékei a nemzet nagyjaihoz kapcsolódtak, akkor színes és forró lett a humorista tolla és a könnyed szatíra játszi poétája epikus lantossá változott át: *Arma virumque cano...*

Ágainak a kegyes sors hosszú életet adott. És ő bölcs hédonista módjára élt az élet javaival, amíg volt hozzá képessége; és bölcs sztoikusként viselte

az élet szenvedését, amikor ereje fogytával örömmel az élet már nem kínálhatta. Vén korára nem lett gyermek: filozófus lett. És igen-igen jó ember vált belőle. Gyakori és hosszas beszélgetéseinknek ma is elevenen őrzöm emlékeit. Az egykori mokány harcos, aki végigküzdötte Tisza Kálmánnal a magyar konszolidáció nehéz tusáit, Wekerlével, Csákyval, Szilágyival a liberalizmus hőskorát, megérte a koalíció világfölfordulását is, a reakció erőre kapását is. Nem zúgolódott, nem zsörtölődött. Nem, mintha az öregek természetes önzésével begubózott volna a maga kis egyéni bajaiba, gyarlóságába, törekénységébe. Ellenkezőleg, mindvégig bámulatos frissességgel érdeklődött közdolgok iránt. De sohasem esett kétségbe. Hitt a magyarság elpusztíthatatlan életerejében, fényes tehetségében és hitt rendületlenül abban, hogy ez a nép szabadnak született, a szabadság rajongó szeretetét hozta magával a misztikus Keletről, a szabadságért ontotta vérének e földre évszázadokon át, tehát nem sülyedhet soha önmaga ellentétévé, nem válhatik rabszolgatartóvá.

Az utolsó években az öreg mester nagyon érzékeny lett. Könnyen fölindult és könnyen fakadt el sirva. Restelte gyengeségét. Mintha azelőtt olyan acélosan kemény és rendületlenül férfias lett volna!... De semmi sem izgatta annyira, mint a jövő nagy problémái, a magyarság szerepe a világháboruban, hősi magatartása, várható jutalma. Egy rettentő érckapu előtt állt és vakon döngette. A Sphinx meredt eléje nagy talányával s ő hiába faggatta. A legborzasztóbbakat már nem érte meg. Boldog ő és boldogok mindazok, akik vele egy időben még eltávozhattak! Ezek most csöndben, békeségben álmodnak odalent. S mennyivel szebb, színesebb, költőibb, ragyogóbb az ő álmuk, mint a mi valóságunk!